

ОКРЕМА ДУМКА (ЗБІЖНА)

судді Конституційного Суду України Василя Лемака стосовно Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними скаргами Оніщенка Руслана Ілліча, Гаврилюка Дмитра Михайловича щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини шостої статті 615 Кримінального процесуального кодексу України (справа про гарантії судового контролю за дотриманням прав осіб, яких утримують під вартою)

1. На підставі статті 93 Закону України „Про Конституційний Суд України“ вважаю за потрібне викласти окрему думку стосовно Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними скаргами Оніщенка Руслана Ілліча, Гаврилюка Дмитра Михайловича щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини шостої статті 615 Кримінального процесуального кодексу України від 18 липня 2024 року № 8-р(П)/2024 (далі – Рішення).

Аргументаційний ряд Рішення спрямований на підтвердження неконституційності частини шостої статті 615 Кримінального процесуального кодексу України (далі – Кодекс) за чотирма напрямками – невідповідність таким приписам Конституції України: статті 29 (право на свободу та особисту недоторканність), статті 55 (право на судовий захист), статті 62 (принцип презумпції невинуватості), статті 63 (право на захист).

2. Значимість цього Рішення полягає і в захисті конкретних людських прав, гарантованих Конституцією України, і в низці юридичних позицій стосовно, зокрема: 1) розуміння свободи як основоположної конституційної цінності; 2) установлення **права особи бути вислуханою** (*implicit constitutional right*) – зі специфікації конституційних приписів, а також зі змісту міжнародних документів у сфері людських прав; 3) обмежень людських прав в умовах воєнного стану, конституційних меж та порядку запровадження цих обмежень як інструменту ведення оборонної війни; 4) природи відступу держави від міжнародних зобов'язань (дерогації) у сфері прав людини та співвідношення

цього феномену з вимогами Конституції України; 5) методології оцінювання Конституційним Судом України державного втручання до сфери людських прав в аспекті виміру пропорційності (домірності) такого втручання та захисту „ядра“ (сутності) конкретного людського права чи свободи.

3. Справді, судові гарантії особистої свободи та право на судовий захист не можуть настільки зазнати втручання, що особа виявляється у ситуації, коли вона цілком позбавлена доступу до суду (судді). Конституційний Суд України внаслідок цього й не міг зробити іншого, як дійти висновку:

„З огляду на те, що законодавець оспорюваними приписами Кодексу допустив утручання в сутність людських прав, гарантованих статтями 29, 55 Конституції України, та порушив відповідні приписи Основного Закону України, якими гарантовано обсяг їх здійснення (*expressis verbis*), Конституційний Суд України констатує, що немає потреби досліджувати приписи частини шостої статті 615 Кодексу з огляду на їх домірність“ (абзац п'ятий підпункту 8.3 пункту 8 мотивувальної частини Рішення).

У цій окремій (збіжній) думці хочу звернути увагу на декілька проблем, які безпосередньо пов'язані з Рішенням і є значущими для юридичної спільноти. Серед них насамперед ідеться про систему аргументів, які могли доповнити мотиваційну частину Рішення.

I. Порушено людську гідність

4. Припис частини шостої статті 615 Кодексу порушує не лише вимоги статті 29 Конституції України, а й основоположну конституційну цінність непорушності людської гідності, гарантованої статтями 21 і 28 Основного Закону України.

Про значення конституційної цінності щодо поваги до людської гідності Конституційний Суд України неодноразово наголошував у своїх рішеннях. Так, зокрема, Конституційний Суд України акцентував, що „людську гідність необхідно трактувати як право, гарантоване статтею 28 Конституції України, і як

конституційну цінність, яка наповнює сенсом людське буття, є фундаментом для усіх інших конституційних прав, мірилом визначення їх сутності та критерієм допустимості можливих обмежень таких прав. Наведене опосередковано підтверджується унікальним значенням людської гідності в Конституції України, за якою, зокрема, людина її життя і здоров'я, честь і гідність визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю (частина перша статті 3); усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах (стаття 21); кожен зобов'язаний неухильно додержуватися Конституції України та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей (частина перша статті 68)“ (абзац шостий підпункту 2.3 пункту 2 мотивувальної частини Рішення від 22 травня 2018 року № 5-р/2018).

5. В іншому Рішенні Конституційний Суд України наголосив:

„Людина є скарбом Природи, звідки й походять притаманні людині за народженням права і свободи, тобто ті, що природні. Людська гідність як джерело всіх прав і свобод людини та їх основа є однією із засадничих цінностей українського конституційного ладу. Із статті 3 Конституції України випливає обов'язок держави забезпечувати охорону та захист людської гідності. Такий обов'язок покладено на всіх суб'єктів публічної влади. Верховна Рада України, ухвалюючи закони, має гарантувати належний захист та реалізацію прав і свобод людини, що є однією з умов забезпечення людської гідності як природної цінності. Своєю чергою, суди мають тлумачити юридичні норми так, щоб під час їх застосування це не завдавало шкоди людській гідності“ [абзац другий підпункту 2.1 пункту 2 мотивувальної частини Рішення від 16 вересня 2021 року № 6-р(II)/2021].

Відтак парламент зобов'язаний втілювати конституційну цінність щодо поваги до людської гідності під час здійснення законодавчого регулювання будь-якого питання і особливо в тому випадку, коли йдеться про чутливу сферу гарантій права на свободу та особисту недоторканність.

6. Важливо акцентувати на тому, що людська гідність є основоположною конституційною цінністю не тільки з огляду на її органічний зв'язок з людською свободою та на першочергове закріплення гарантій для осіб у каталогах людських прав і свобод у тексті Конституції України і в основоположних міжнародних документах у сфері прав людини, а й виходячи з самої суті життя Людини як творіння Бога. Людське життя є важливою основою для реалізації людиною і свободи, і своєї гідності, та, по суті, є немислимим без них.

Виходячи з того, що Конституція України була ухвалена для „<...> забезпечення прав і свобод людини та гідних умов її життя“ (абзац четвертий преамбули Конституції України), шанування людської гідності, яка наповнює життя людини, є головною метою конституційного порядку України.

7. Людську гідність як об'єктивну конституційну цінність і як суб'єктивне конституційне право, гарантоване статтею 28 Конституції України, не може бути заперечено та обмежено законом чи іншими засобами; відтак у цьому аспекті конституційне право кожного на повагу до його гідності є абсолютним, оскільки ні доктринально, ні практично сутність (основний зміст) цього права не може бути відокремлена від його „несутнісної“ частини.

8. Варто звернути також увагу на те, що людська гідність належить кожній людині, як це встановлено Основним Законом України: у частині першій статті 21 наголошено, що „усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах“, а в частині першій статті 28, що „кожен має право на повагу до його гідності“. Уживання конституцієдавцем категорій „всі“, „кожен“ стосовно носіїв людської гідності, очевидно, означає, що кожна людина як особа має гідність, незалежно від якостей цієї людини – фізичного чи психічного стану, її досягнень, соціального статусу, віку, ймовірної тривалості індивідуального життя чи поточної життєвої ситуації, в якій вона перебуває. Відтак людина не позбавлена гідності також у випадку, якщо вона згідно з законодавством має статус підозрюваної особи, а тому й у цьому разі жодну людину не можна

розглядати як об'єкт, який держава може використати задля досягнення будь-якого суспільного інтересу.

9. Повага до людської гідності є конституційним стандартом (мірилом) оцінювання законодавчого регулювання та інших засобів утручання у сферу прав і свобод людини, незалежно від того, чи закріплені ці права і свободи безпосередньо в тексті Конституції України.

10. З огляду на наведений конституційний стандарт щодо поваги до людської гідності можна дійти висновку, що оспорюваний припис Кодексу, визначаючи такі ознаки ухвалення рішення про продовження строку тримання особи під вартою, як: його здійснення безпосередньо силою закону (ex lege); позасудовим порядком; без урахування конкретних обставин, пов'язаних із поведінкою цієї особи; без участі цієї особи, яка позбавлена права бути заслуханою, означає, що **законодавець перетворив відповідних осіб на об'єкти правового регулювання.**

Отже, на мою думку, оспорюваний припис Кодексу, який стосується особливо чутливого питання захисту особистої свободи людини від свавілля з боку держави, не може бути визнано узгодженим з конституційним порядком України – демократичної держави, заснованої на принципі верховенства права, зокрема з вимогами статей 21, 28 Основного Закону України, які гарантують людську гідність.

II. Порушено принцип поділу влади

11. Демократичний конституційний лад в Україні є немислимим без реального дотримання і застосування принципу поділу влади (стаття 6 Основного Закону України) як в аспекті потреби у „збалансуванні“ інституційних систем органів державної влади, так і в аспекті захисту індивідуальних прав і свобод людини від свавілля з боку держави.

12. У Рішенні варто було зазначити, що встановлення приписами частини шостої статті 615 Кодексу того, що безпосередньо законом продовжено

строк тримання особи під вартою, не може бути визнане сумісним з конституційним принципом поділу влади виходячи з таких міркувань.

По-перше, Верховна Рада України не дотримала в приписі частини шостої статті 615 Кодексу вимоги частини другої статті 6 Конституції України, якою визначено для всіх органів державної влади обов'язок здійснювати свої повноваження „у встановлених цією Конституцією межах“.

На виконання цього обов'язку парламент, здійснюючи законодавче регулювання, повинен не тільки не виходити за межі своїх конституційних повноважень, а й також застосовувати до змісту такого регулювання основоположні конституційні цінності (верховенство права, демократію, повагу до людських прав), зокрема – ті конституційні норми, які встановлюють юрисдикцію (повноваження) судів для захисту прав і свобод людини в такій особливо чутливій сфері, як захист особистої свободи людини.

Однак, незважаючи на наведене, законодавець вилучив у судів системи судоустрою України повноваження, які встановлені для них Конституцією України у частинах першій, другій статті 29, а саме вирішення питань перевірки обґрунтованості тримання під вартою саме вмотивованим рішенням суду. Цим самим законодавча влада допустила посягання на сферу конституційних прерогатив судової влади.

13. По-друге, парламент, вилучивши зазначене повноваження у судів, перебрав вирішення відповідного питання безпосередньо на себе, здійснюючи його через механізм законодавчого регулювання. При цьому законодавець не врахував конституційних вимог про те, що „правосуддя в Україні здійснюють виключно суди. Делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускаються“ (частини перша, друга статті 124 Конституції України).

14. Важливо підкреслити, що **розв'язання питання щодо продовження строку тримання особи під вартою є за своєю суттю предметом правозастосовної діяльності та потребує ухвалення процесуального**

рішення індивідуального характеру, а відтак *a priori* не може бути вирішене законом – нормативним актом. Нормативне регулювання не може забезпечити потреби дотримання конституційної вимоги обґрунтування під час вирішення цього питання, тобто врахування конкретних обставин справи та характеристик осіб, яким обрано відповідний запобіжний захід.

15. Конституційний Суд України вже зазначав у своїх рішеннях про неприпустимість ухвалення Верховною Радою України актів правозастосовного характеру за межами її конституційних повноважень. Так, у своєму Рішенні від 21 липня 2021 року № 4-р(II)/2021, надаючи оцінку безпосередньо припису закону України щодо попередження працівників міліції про можливе майбутнє звільнення, Конституційний Суд України наголосив: „Проте з огляду на низку норм Основного Закону України у їх посутньому взаємозв’язку та юридичні позиції Конституційного Суду України Верховна Рада України не є суб’єктом правозастосування та не повноважна ухвалювати акти такого виду за винятком випадків, що прямо визначені Конституцією України“ (перше речення абзацу третього підпункту 5.3 пункту 5 мотивувальної частини). Таку ж юридичну позицію Конституційний Суд України висловив у Рішенні від 1 березня 2023 року № 1-р(II)/2023, а саме: „Верховна Рада України як єдиний орган законодавчої влади в Україні не є суб’єктом правозастосування та не повноважна ухвалювати акти права або в інший спосіб долучатись до правозастосування у процедурі призначення та звільнення певної особи або групи осіб із посад за винятком випадків, коли за Конституцією України Верховну Раду України наділено відповідними повноваженнями“ (підпункт 3.4 пункту 3 мотивувальної частини).

16. Крім наведеного, можна дійти висновку, що, встановивши продовження строку тримання особи під вартою безпосередньо законом, парламент допустив утручання у конституційні функції прокуратури.

Оскільки відповідно до статті 131¹ Конституції України прокуратура незалежно від законодавця здійснює, зокрема, такі функції як підтримання

публічного обвинувачення в суді та організацію і процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, тож продовження строків тримання особи під вартою може бути здійснене лише з ініціативи (клопотання) та за участю прокурора.

Конституційний Суд України з цього питання зазначав, що „<...> поширення продовження застосування заходів забезпечення кримінального провадження, а саме запобіжних заходів у виді домашнього арешту чи тримання під вартою, обраних під час досудового розслідування, без клопотань учасників кримінального провадження, зокрема прокурора, та без перевірки судом обґрунтованості підстав для їх застосування, за яких такі запобіжні заходи були обрані на стадії досудового розслідування, суперечить вимогам частин першої, другої статті 29 Конституції України“ (абзац тринадцятий пункту 4 мотивувальної частини Рішення від 23 листопада 2017 року № 1-р/2017).

17. З урахуванням викладеного варто наголосити, що Верховна Рада України як єдиний орган законодавчої влади, маючи за наслідками вільних виборів представницький мандат усього Українського народу, в окремі періоди розвитку держави і суспільства відіграє особливу роль у підтриманні спроможності та неперервного функціонування конституційного порядку України. Проте **навіть в умовах повномасштабної агресії Російської Федерації проти України або задля подолання іншої суспільної кризи парламент не може замінювати суди, так само як суди не можуть замінювати парламент.**

III. „Неможливість розгляду судом“ – що це таке?

18. У Рішенні зазначено, що законодавець „не конкретизував“ поняття „неможливість розгляду судом“ у частині шостій статті 615 Кодексу. Однак цього недостатньо. На мій погляд, цьому питанню слід приділити більше уваги, оскільки здійснення правосуддя, спрямованого на захист прав і свобод людини, є основою підтримання верховенства права та справедливого правопорядку,

зрештою – функціонування сучасної цивілізованої держави. Навіть коли йдеться про винятково складні обставини в умовах воєнного стану і зусилля у відсічі збройної агресії Російської Федерації проти України – ведення бойових дій, обстрілів території України ракетами, бомбами та безпілотними апаратами, руйнування будівель, загибель людей – держава володіє достатнім арсеналом засобів підтримання безперервного здійснення правосуддя, як того вимагає Конституція України. Це конституційний обов'язок відповідних державних органів, передусім парламенту.

19. Однак Верховна Рада України не розкрила змісту та обсягу поняття „неможливість розгляду судом“, зокрема не зазначила типових ситуацій чи відповідних критеріїв та/або обставин, які мають бути враховані уповноваженими державними органами для належного застосування норми, що встановлена оспорюваними приписами Кодексу, та повернення ситуації в конституційне русло у мінімальні строки.

Законодавець, зазначивши надто широко й розпливчато поняття „неможливість розгляду судом“ щодо продовження законом дії ухвали суду про тримання особи під вартою, не локалізував дії цієї норми на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії, та не обмежив її в часовому аспекті (способом обрахунку строку доставлення затриманої особи до суду в умовах бойових дій) з урахуванням досягнень сучасних технологій інформаційно-телекомунікаційних систем або колом суб'єктів (наприклад, іноземцями, які визнані ворожими комбатантами і яких переслідують за вчинення міжнародних злочинів), тобто обставинами, які об'єктивно створені суспільними реаліями війни.

20. Унаслідок такого довільного підходу частина шоста статті 615 Кодексу була застосована на всій території України до громадян України незалежно від того, у яких кримінальних правопорушеннях їх було звинувачено. Дефектність цього припису призвела до такої неймовірної правозастосовної практики, за якої поняття „неможливість розгляду судом“ трактують досить довільно – „суддя

у відпустці“, „неукомплектованість складу суддів“ тощо, тобто беруться до уваги обставини, які не мають стосунку до воєнного стану.

21. Не є справою Конституційного Суду України визначати спосіб законодавчого регулювання у подібній ситуації. Однак у цій окремій думці зазначу, що навіть найбільш гостра ситуація, пов'язана, наприклад, з руйнуваннями будівлі суду, **може і повинна бути завчасно передбачена в законі та розв'язана через модель зміни підсудності розгляду питання обрання запобіжного заходу у вигляді тримання особи під вартою.** Завжди при цьому слід пам'ятати, що держава відповідає перед людиною за свою діяльність, а не навпаки (див. друге речення частини другої статті 3 Конституції України).

22. Отже, законодавець не дотримав вимоги юридичної визначеності як складового елемента верховенства права (правовладдя) (стаття 8 Конституції України), яка означає, що приписи „мають бути <...> передбаченими за своїми наслідками: їх має бути сформульовано з достатньою чіткістю та зрозумілістю, аби суб'єкти права мали змогу впорядкувати свою поведінку згідно з ними“ (спеціальне Дослідження Європейської Комісії „За демократію через право“ (Венеційська Комісія) „Мірило правовладдя“, CDL-AD(2016)007, пункт II.B.3.58).

23. Окремо варто акцентувати, що з урахуванням конституційної презумпції особистої свободи та виняткового характеру тримання особи під вартою, потреби у виправданні такого заходу з боку держави залишається незрозумілою логіка законодавця, який з підстави „неможливості розгляду судом“ питання продовження строків тримання особи під вартою встановлює тільки єдиний наслідок – продовження таких строків тримання особи під вартою безпосередньо законом.

24. У зв'язку з наведеним слід нагадати також, що в методології конституційного контролю приписів закону важливо розрізняти перші місяці широкомасштабної війни (чи іншої надзвичайної ситуації), коли парламент

виправдано шукав варіанти посилення інструментів зміцнення обороноздатності, посилення правоохоронного ресурсу держави, інколи не маючи достатнього часу для обґрунтованого й зваженого законодавчого регулювання, і період, коли з тих часів минуло майже два з половиною років. Досвід відповідного регулювання у демократичних державах під час війни свідчить, що й у подібній ситуації держава має позитивний обов'язок врегулювати відносини в такий спосіб, щоб якнайменше втручатися до людських прав.

IV. Конституційна формула „72 години“

25. У зв'язку з тим, що частиною шостою статті 615 Кодексу законодавець допустив вважати продовженим строк тримання особи під вартою до вирішення цього питання судом, *але не більше ніж на два місяці*, вбачаю за потрібне звернути увагу на вимоги приписів частини третьої статті 29 Конституції України, якими встановлено:

„У разі нагальної необхідності запобігти злочині чи його перепинити уповноважені на те законом органи можуть застосувати тримання особи під вартою як тимчасовий запобіжний захід, обґрунтованість якого протягом сімдесяти двох годин має бути перевірена судом. Затримана особа негайно звільняється, якщо протягом сімдесяти двох годин з моменту затримання їй не вручено вмотивованого рішення суду про тримання під вартою“.

26. З наведеного випливає, що задля нагальної необхідності запобігти злочині чи його перепинення конституцієдавець установив окремий порядок, за якого рішення про тримання особи під вартою як тимчасовий запобіжний захід **ухвалюють уповноважені законом органи, обґрунтованість якого протягом сімдесяти двох годин має перевірити суд**; відтак у цьому випадку йдеться про встановлення уповноваженими законом органами конституційних цілей, зазначених у першому реченні частини першої статті 29 Основного Закону України, їх застосовність до конкретної ситуації, а також індивідуалізований

зв'язок між поведінкою особи й обставинами, які згідно з законом мають бути враховані під час ухвалення рішення про застосування тимчасового запобіжного заходу у вигляді тримання особи під вартою. Хотів цим підкреслити, що **конституційно встановлені 72 години – не час сваволі і невмотивованих рішень, а навпаки, навіть у цей строк рішення ухвалюють лише уповноважені законом органи і лише обгрунтовано, оскільки Конституція України встановлює, що їхня обгрунтованість має бути перевірена судом.** Зрозуміло, що парламент не може бути серед таких „уповноважених законом органів“.

27. Ще раз наголошую – конституційна проблема оспорюваних приписів Кодексу полягає не лише в строці – два місяці – тримання особи під вартою без вмотивованого судового рішення, а й у тому, що **законодавча формула „вважати продовженим“ цей строк загалом не передбачає жодного вмотивованого рішення з цього питання, яке могло бути перевірене згодом судом з огляду на цю обгрунтованість.**

Натомість частина шоста статті 615 Кодексу за своєю суттю, і зокрема нормативним характером, не є придатною до встановлення індивідуалізованих обставин щодо конкретних (ідентифікованих) осіб, до яких може бути застосовано/продовжено запобіжний захід у вигляді тримання під вартою.

28. Ще один момент, пов'язаний із конституційною формулою „72 годин“. Насправді Конституція України не оперує поняттями на кшталт „продовження“ строку тримання особи під вартою, що вжив законодавець в оспорюваних приписах Кодексу. У кожному випадку, коли закінчився строк тримання особи під вартою, який був установлений вмотивованим судовим рішенням, де-юре і де-факто постає питання **вмотивованого обрання запобіжного заходу, а не „продовження“ тримання під вартою.** Продовження запобіжного заходу у вигляді тримання особи під вартою гіпотетично може бути одним із варіантів результату судового розгляду питання – за наявності відповідних підстав (іншими варіантами є обрання судом іншого виду запобіжного заходу), однак

семантично сумнівним видається позначення цього процедурного сегмента саме як „продовження строку тримання особи під вартою“.

29. Однозначно, йдеться про розуміння вимог статті 29 Конституції України в контексті міжнародних зобов'язань, які взяла на себе Україна. Доречно буде нагадати, що Загальний коментар № 35 Комітету з прав людини Організації Об'єднаних Націй щодо статті 9 Пакту, зокрема, установлює: „Після того, як було ухвалено первинне рішення щодо потреби досудового тримання особи під вартою, слід періодично перевіряти, чи воно є виправданим і потрібним з урахуванням можливих альтернативних видів“ (пункт 38). [*General comment No. 35 on Article 9, Liberty and security of person. Adopted by the Committee at its 112th session (7–31 October 2014). CCPR/C/GC/35*)].

30. Тож у кожному такому випадку виникає ситуація, охоплена класичним інститутом *habeas corpus* (дослівно: „Ти зобов'язаний мати тіло“, тобто присутність арештованого у суді є обов'язковою). Англійський *Habeas Corpus Act* 1679 року встановлював певні строки для того, щоб доставити ув'язнену особу до суду (до речі, цей строк, якщо відстань до суду є значною – не більше 20 днів, з урахуванням тогочасних засобів транспорту). Обрання запобіжного заходу для особи, яку вже тримають під вартою, у будь-якому випадку є процесуально цілісною дією, з обов'язковою участю і судді, і сторін.

31. Позасудовий спосіб продовження строку тримання під вартою для особи означає порушення її права бути вислуханою, а відтак – бути почутою в суді („*audi alteram partem*“ – нікого не можна засуджувати непочутим). У XXI столітті це право є невід'ємною складовою (*sine qua non*) права на справедливий суд у цивілізованому суспільстві.

Не викликає сумнівів також, що гарантоване в статті 55 Конституції України право на судовий захист слід розглядати в розумінні права на справедливий суд, гарантованого статтею 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року. Права кожного звинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення, які зазначені в пункті 3 статті 6 цієї конвенції, можуть бути

реалізовані за умови того, що особа, яку звинувачено, має реальну можливість надати суду докази, які спрямовані на її захист.

V. Судовий контроль *ex officio* за правами особи, яку тримають під вартою

32. Беручи до уваги послідовну практику Європейського суду з прав людини у цьому питанні, зазначаю, що судовий контроль за підставами тримання особи під вартою здійснюють безпосередньо. Процесуальні акти, якими щодо особи застосовано такий запобіжний захід як тримання під вартою, підлягають перевірці незалежним судом (суддею) *ex officio*, тобто незалежно від жодних факторів, зокрема й від волі чи реальної спроможності особи оскаржити ці акти до суду через реалізацію права на судовий захист (стаття 55 Конституції України). Тільки такий порядок забезпечить захист особи від свавілля в ситуації, коли ув'язнена особа перебуває у більш вразливому становищі ніж особи, до яких застосовано інші запобіжні заходи.

33. З урахуванням наведеного варто зазначити, що продовження строку тримання особи під вартою у спосіб, установлений в частині шостій статті 615 Кодексу, не забезпечує для неї конституційних гарантій захисту від свавілля з боку держави, оскільки здійснення ефективного судового контролю під час застосування до особи такого запобіжного заходу, як тримання під вартою, є потрібним не тільки для забезпечення права на свободу та особисту недоторканність, а й також для того, щоб убезпечити її від можливого неналежного поведіння за обставин, коли особа є особливо вразливою.

VI. Чи виправдане відтермінування втрати чинності оспорюваним приписом Кодексу

34. Відповідаю: Навряд. По-перше, йдеться про захист основоположної конституційної цінності в Україні (А.В. Дайсі акцентував, що інститут *Habeas Corpus* для забезпечення особистої свободи є вартим сотень конституційних

статей). Справді, в першій чверті ХХІ століття у цивілізованій державі нічого не варті інші конституційні права, якщо людину дозволено помістити у в'язницю без вмотивованого рішення суду, який є незалежним. Український конституцієдавець у 1996 році, ухвалюючи Конституцію України, передбачив у частині другій статті 64, що навіть у період воєнного стану – особливого конституційного режиму, який покликаний захистити Україну від зовнішньої агресії, ця гарантія є непохитною. Одночасно йдеться про захист і суб'єктивного права, і про захист конституційного принципу, вираженого *expressis verbis*.

35. По-друге, наслідки ухвалення Конституційним Судом України Рішення хоча й потребують додаткового регулювання для збереження цілісності законодавчої матерії, проте законодавець повинен невідкладно виконати свій конституційний обов'язок. Водночас інші приписи Кодексу дають змогу досягти завдань кримінального судочинства, зокрема й захисту особи, суспільства й держави від кримінальних правопорушень.

Суддя
Конституційного Суду України

Василь ЛЕМАК